

Helsingin Kaupunginteatteri Laaja peruskorjaus alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen

Sirkka Saarinen, toimittaja

Helsingin Kaupunginteatteri viettää 50-vuotisjuhlavuottaan täydellisesti peruskorjattuna. Arkkitehti Timo Penttilän suunnittelema rakennus valmistui vuonna 1967 ja laajennus Studio Elsa vuonna 1989.

Kaupunkikuvallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävä teatterirakennus liittyy Töölönlahden alueen kulttuurirakennusten kokonaisuuteen ja Eläintarhanlahden puistomaisemaan. Teatteri puistoalueineen on Museoviraston arvottama valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö. Se on suojeltu myös asemakaavassa. Vaativat rakennussuojelutavoitteet on määrittänyt Helsingin kaupunginmuseo.

Kaupunginteatterin laaja peruskorjaus toteutettiin vuosina 2015–2017. Peruskorjauksen arkkitehtisuunnittelija on LPR Arkkitehdit Oy, rakennesuunnittelija Pontek Oy ja projektinjohtourakoitsija SRV. Rakennuttajakonsulttina

toimi Saraco D&M Oy. Peruskorjauksen laajuus oli 24780 m² ja kustannukset yhteensä 67 miljoonan euroa.

Moderni tekniikka sovitettiin alkuperäiseen ilmeeseen

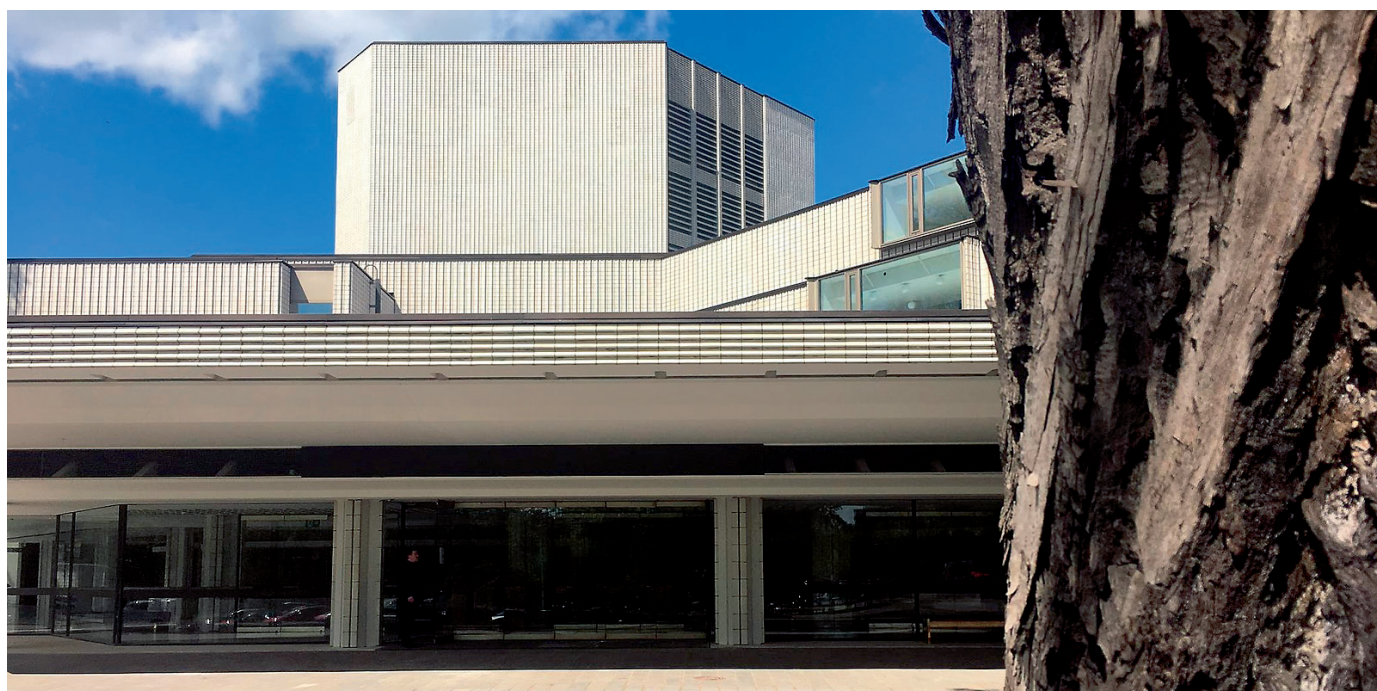
Kohteen pääsuunnittelija, arkkitehti Pauno Narjus kertoo suunnittelun näkökulman olleen rakennussuojelullinen.

Tavoitteena oli teatterirakennuksen ja ympäröivän lähialueen arvot huomioiva ja ne säilyttävä laaja kunnostustyö. Korjaukset, muutokset ja täydennykset suunniteltiin siten, että ne sulautuvat alkuperäiseen arkkitehtuuriin.

1 Helsingin kaupunginteatterin puhdistettu ja kunnostettu julkisivu.

2 Teatteri on istutettu ympäröivään rinnemaastoon. Julkisivujen uudella valaistustekniikalla voidaan muuttaa tarvittaessa koko julkisivujen väriä tai korostaa värjäämällä sen eri osia.

3 Julkisivujen valaistus tuo rakennuksen arkkitehtuurin tyylikkäästi esiin myös pimeällä. Sisätilat avautuvat puistomaiseen ympäristöönsä.

LPR Arkkitehdit Oy

2

Arno de la Chapelle

3

4

5

4 Teatterin lämpiön kaikki pinnat puhdistettiin.

5 Pieni näyttämö uusittiin kokonaan kalusteita ja tekniikka myöden. Puoliympyrämuotoista areenakatsomoa voidaan muuntaa ja laajentaa jopa 270 asteeseen.

Teatterin vaativimmat uudistustehtävät olivat Pauno Narjuksen mukaan julkisivujen, yleisötilojen ja salien korjaukset. Ne toteutettiin hienovaraisesti alkuperäisen arkkitehtuurin ehdoilla ja sille alistuen. Peruskorjaukseen sisältyvät pienehköt uudisosat, joissa sijaitsevat harjoitusallat, aputilat ja kabinettitilat, integroitiin rakennuskokonaisuuteen kaupunkikuvallisesti näkymättömiin. Muutoin teatterin tilaratkaisut säilyivät alkuperäisessä muodossaan.

Tärkeä osa peruskorjausta oli modernin talo- ja näyttämötekniikan uudistaminen ja näyttämöalueella todettujen äänihaittojen akustisten korjausten toteuttaminen alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen.

Julkisivun kuorielementtejä injektointiin ja uusittiin

Pauno Narjus ja rakennesuunnittelija, Pontekin toimialajohtaja, diplomi-insinööri Pertti Määttä ovat samaa mieltä teatterin rakenneteknisesti vaativimmista kohteista: "Laattapintaisten julkisivut ja muottilautapintainen alakatto."

"Alkuperäiset kuorielementtijulkisivut oli ilmeisesti tehty latomalla muottiin ensin keraamiset laatat ja valamalla niiden päälle kaksi erillistä betonikerrosta, joista ulommaiseen asennettiin kantava rauditus. Laajassa, Contesta Oy:n tekemässä kartoituksessa havaittiin että betonikerrokset olivat osassa elementtejä irronneet toisistaan. Eniten irtoamisia oli näyttämötornissa. Vaurioituneet elementit korjattiin injektointilla", Pertti Määttä kertoo.

Contestan tekemässä kartoituksessa koputeltiin erikseen myös jokainen laatta. Tulosten perusteella osa alkuperäisen julkisivun rikkoutuneista laatoista päätettiin uusia. Toisin kuin alun perin oli oletettu, myöhemmin tehdyn Studio Elsan julkisivujen laatat olivat huonommassa kunnossa. Suuri osa oli rikkoutunut, joten Elsan julkisivut päätettiin vaihtamaan kokonaan.

Uusille laatoille löytyi tekijä Posiolta

Teatterin julkisivujen alkuperäiset keraamiset laatat on tehty Arabian tehtaalla. Ne oli aikanaan räätälöity juuri tähän kohteeseen. Niitä

6

7

6 Teatterin laajennusosa ja Studio Elsa ennen korjausta.

7 Studio Elsan ja laajennusosan julkisivuelementit uusittiin korjaus- ja laajennustöiden yhteydessä.

Pauno Narjus

oli viittä eri muotoa: peruslaattoja sekä pilari- ja nokkalaattoja.

Myöhemmin Studio Elsan julkisivuihin tehtiin uusi tulkinta samasta laatasta. Ulkonäöltään laatta oli alkuperäisen kaltainen, mutta laatan taustan muotoa muutettiin tavoitteena parempi kiinnipysyminen. Tavoitteessa ei kuitenkaan onnistuttu, vaan rikkoutuneita laattoja oli runsaasti.

”Tarvittiin uudet laatat. Tekijän löytäminen vaati sitten melkoista salapoliisityötä”, Pauno Narjus kertoo.

”Arabian vanhojen piirustusten avulla lähdimme jäljittämään tekijöitä. Monen puhelun ja kyselyn kautta saimme vihdoinkin yhteyden Arabian tehtaalla tuolloin työskennelleeseen,

saksalaissyntyiseen *Otfried Blümcheniin*. Hänellä puolestaan oli yhteyksiä Pentikin tehtaalle Posiolle. He kiinnostuivat ja innostuivat asiasta.”

Prosessi alkoi etsimällä julkisivulaattaan sopivan karkeaa savimassaa yhteistyössä saksalaisen yhteistyökumppanin kanssa. Julkisivulaatan oli kestävä julkisivuun kohdistuvat säärasitukset. Lukuisten kokeilujen, mallien ja testien kautta löydettiin sopiva massa, väri ja lasitus laatalle.

Laatan muoto puristetaan pursottamalla massa suulakkeen läpi ja katkaisemalla se haluttuun mittaan.

Pauno Narjus kiittelee Pentikin panosta: ”He hankkivat laattojen tekemiseen tarvittavan lait-

teiston ja rakensivat tehtaan sisälle eristetyin, oman linjan julkisivulaattojen tekemiseen.”

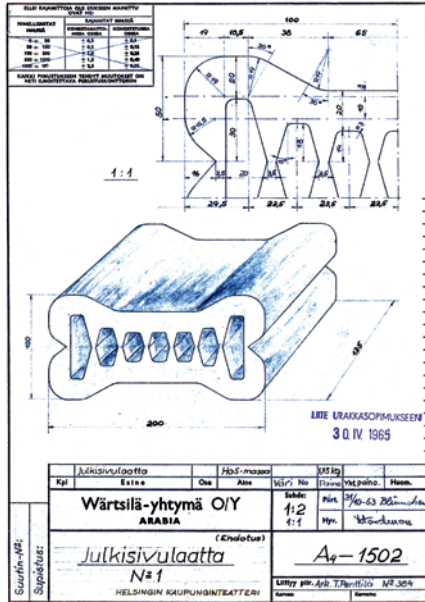
Uusissa julkisivuelementeissä huomio saumadetaljiikkaan

”Mielenkiintoinen ja sopivasti erilainen kohde meillekin”, uudet julkisivuelementit valmistaneen *Betoniluoma Oy:n* varatoimitusjohtaja *Mikko Torvela* toteaa. ”Teimme teatteriin lähes 350 elementtiä neljän-viiden elementin päivävauhdilla.”

Betonitehtaan kannalta hän nostaa tärkeäksi laattapintaisten elementtien saumadetaljiikan kehittämisen.

”Ensimmäisen osan laattapintaisten elementtien toimitimme työmaalle avoimella saumalla,

Pauno Narjus

8

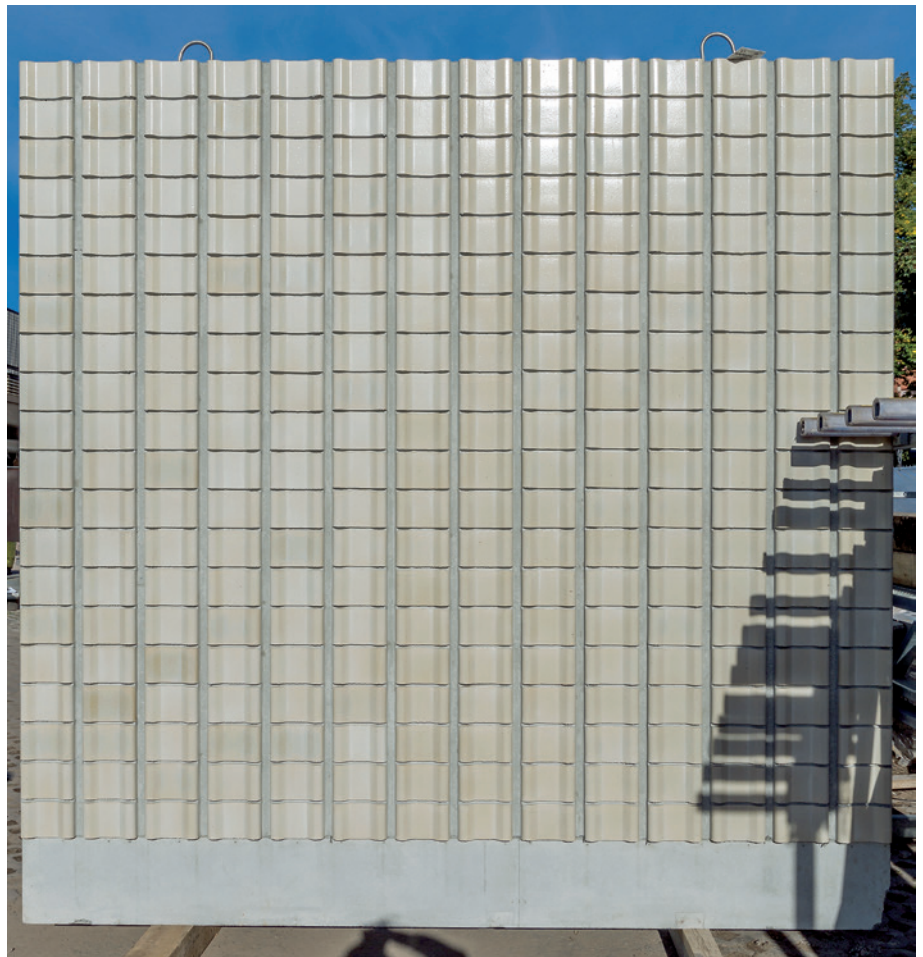
8 Alkuperäinen julkisivulaattapiirros.

9 Uudet julkisivuelementit valmisti Betoniluoma Oy.

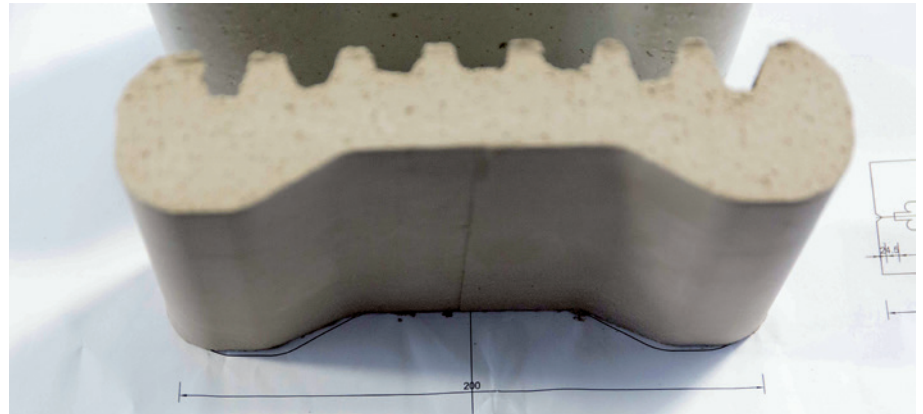
10 Uudet julkisivulaatat valmistettiin Pentikillä.

11 Studio Elsan vanha rikkoutunut julkisivulaatta.

12 Julkisivulaattamalli.

9

10

Pauno Narjus

Richard Alaskewicz

11

12

Pauno Narjus

Arno de la Chapelle

13

joka viimeisteltiin työmaalla. Studio Elsan elementit teimme betonisaumojen osalta valmiiksi tehtaalla.”

Lautamuottipintainen alakatto suojeltiin

”Teatteri on monimuotoinen, ’hanska käteen’, arkkitehtuurin ehdoilla tehty rakennus. Sen sielunelämän selvittäminen oli rakennesuunnittelijallekin työläs tehtävä. Ei voi kuin ihmetellä kuinka monimuotoisia paikallavalurakenteita on tuolloin osattu tehdä”, Pertti Määttä ihastelee. Kaupunginteatterin vanhan osan rakennesuunnittelijana oli Bertel Ekengrenin insinööritoimisto.

Maalattu lautamuottipintainen alakatto tuo teatterin sisäpuolelle betonisen ilmeen. Se on luokiteltu rakennuksen yhdeksi suojeltavaksi ominaisuudeksi. Peruskorjaukselle se tarkoitti vaativuutta.

Alkuperäisessä alakatossa kantavan holvin alle on asennettu talotekniikan kanavat ja valettu katto sitten liukuvaluna umpeen. Kanavien alapuolella oleva 6–8 senttiä paksu betonivalurakenne on roikutettu teräslangoilla kantavasta holvista. Alapinta on lautamuottipintainen.

”Valu on ilmeisesti tehty pätkittäin, jotta myös yläpinta on pystytty valamaan. Tila valulle on ollut todella ahdas. Olisi ollut mie-

lenkiintoista nähdä sen tekeminen”, Määttä toteaa erikoisesta rakenteesta.

Peruskorjauksessa piti alakaton lautamuottipintaa vahingoittamatta purkaa ensin vanhat, asbestilla verhoillut kanavat pois. Samaan tilaan oli sitten mahdutettava modernin talotekniikan kanavat.

Työ eteni tukemalla ensin alakattorakenne lattiasta, purkamalla betoniotsa pois, rakentamalla reunaan teräskannatus ja laatalle ripustuskannakkeet. Vanhat kanavat poistettiin avatun otsapinnan kautta, asennettiin uudet kanavat tilalle ja tehtiin uusi otsapinta. Levyrakenteinen otsapinta varustettiin vaimentavalla levytyksellä, jonka kautta talotekniikka pystytään huoltamaan.

”SRV onnistui vaativassa rakennusvaiheessa hyvin; alakattoja jouduttiin purkamaan erittäin vähän”, Pauno Narjus kehuu projektinjohtourakoitsijan toimintaa. Porkkanakin oli hyvä, sillä vaihtoehtoinen toteutustapa olisi ollut kallis.

Peruskorjaus edellytti myös suunnittelulta normaalia enemmän paikan päällä pohdittavaa yhteensovitusta. Pertti Määttä kertoo, että esimerkiksi järeiden alapuolisten palkkisten ja seinämäisten palkkien läpi jouduttiin tekemään rei’ityksiä talotekniikan vedoille. Niiden yhteensovittamista käytiin rakentajien kanssa yhdessä työmaalla läpi.

13 Kaupunginteatterin aulatiloista on avarat näkymät ympäröivään puistomaisemaan.

14 Koko rakennuksessa on kymmenen ilmastointikonehuonetta. Kuvassa uuden IV-konehuoneen rakentaminen.

15 Peruskorjauksessa piti alakaton lautamuottipintaa vahingoittamatta purkaa ensin vanhat, asbestilla verhoillut kanavat pois. Samaan tilaan oli myös mahdutettava modernin talotekniikan kanavat.

16 Uusi harjoitussali.

Pauno Narjus

14

Pauno Narjus

15

Arno de la Chapelle

16

Arno de la Chapelle
Pauno Narjus

17

Pauno Narjus

18

19

17 Uusittu taukotila

18 Uusi tekniikka oli mahdutettava rakenteisiin.

19 Aula-, käytävä- ja tauko- sekä työhuonetiloissa maalattu lautamuottipintainen alakatto tuo teatterin sisäpuolelle betonisen ilmeen. Se on luokiteltu rakennuksen yhdeksi suojeltavaksi ominaisuudeksi.

20

Pauno Narjus

21

Pauno Narjus

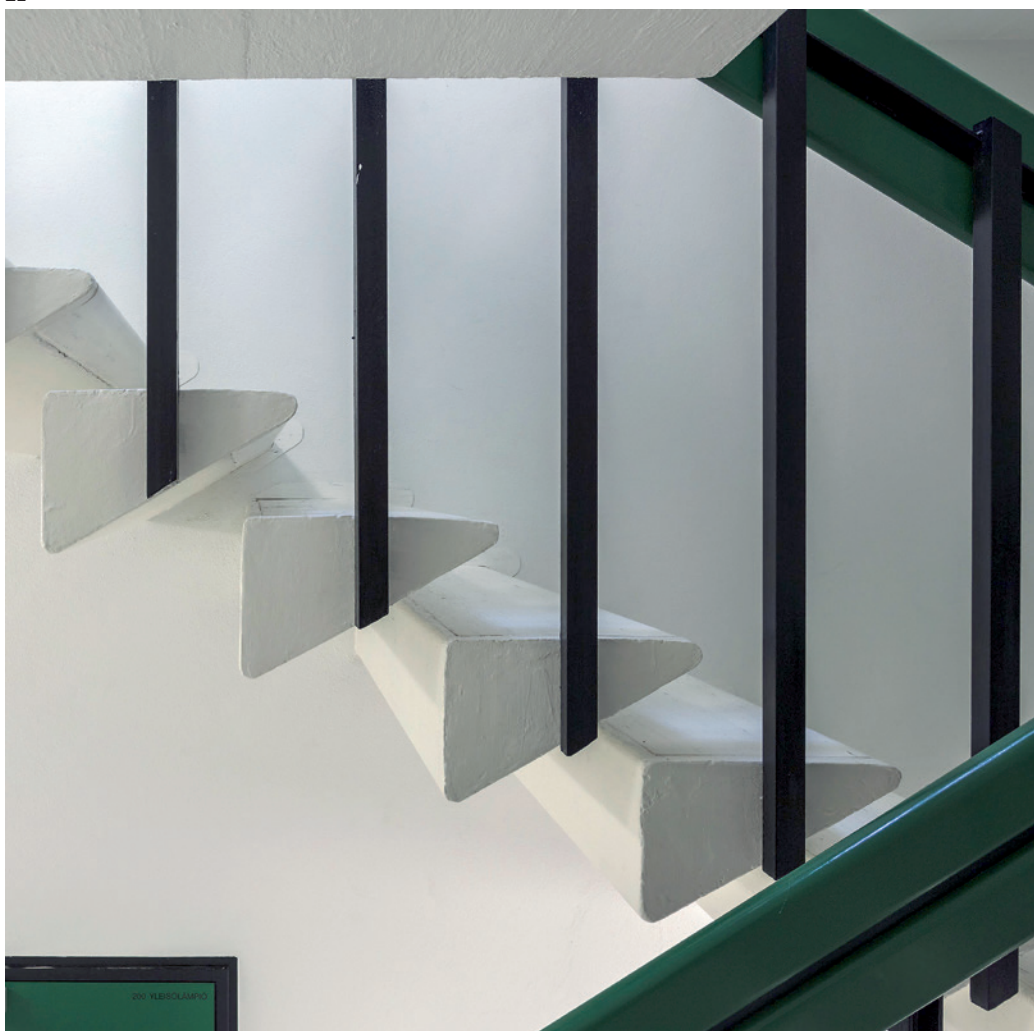
22

20 Vanhat kanavat poistettiin avatun otsapinnan kautta, asennettiin uudet kanavat tilalle ja tehtiin uusi otsapinta.

21 Yhtenäinen kattopinta yhdistää työ- ja käytävätiloja.

22 Pukuhuoneiden suojellut kalusteet korjattiin.

23 Portaan hienostunutta detaljiikkaa.

23

Arno de la Chapelle

24

Paavo Narjus

25

26

27

24 Taukotilojen tekniikka uusittiin rakenteisiin.

25 Teatterista löytyy monimuotoisia paikallavalu-rakenteita ja taitavasti suunniteltuja ja toteutettuja detaljeja.

26 Taukotila.

27 Peruskorjattu teatterirakennus liittyy Töölönlahden alueen kulttuurirakennusten kokonaisuuteen ja Eläintarhanlahden puistomaisemaan.

Helsinki City Theatre renovated respecting the original architecture

Helsinki City Theatre is celebrating its 50th anniversary year after a complete renovation. The building was designed by architect Timo Penttilä and completed in 1967. The extension, Studio Elsa, was built in 1989.

The Theatre building which plays an important role in the townscape as well as architecturally is linked to the complex of cultural buildings in the Töölänlahti (Töölö Bay) area and to the park landscape of Eläintarhanlahti (Zoo Bay). The Theatre, complete with its park areas, is a significant cultural environment on national level. It is also a protected site in the town plan.

The extensive renovation project of the City Theatre was carried out in 2015–2017. The aim was to implement comprehensive refurbishment taking the values of the surrounding nearby area into account, and preserving them. The design of repairs, modifications and supplements was based on incorporating them into the original architecture.

The most challenging renovation work in the theatre was related to the repairs carried out on the facades as well as in the public areas and the auditoria. These were executed sensitively on the conditions of and in submission to the original architecture. The renovation project included small new building parts for a rehearsal hall with auxiliary rooms and function rooms.

These were integrated into the building complex making them invisible in the townscape. All other space solutions were kept in their original form inside the Theatre.

An important part of the renovation project was the installation of modern building services systems and stage technology, as well as the improvement of acoustics, paying homage to the original architecture.

The concrete layers of the precast facade cladding panels had fallen off from part of the panels. They were repaired using an injection technique. Some of the tiles of the original building had also been damaged, and were replaced. A complete replacement of the precast facade panels was carried out on Studio Elsa.

The original ceramic tiles had been produced by the Arabia plant, tailored for this particular building. The new tiles manufactured according to the original design were ordered from Pentik Oy.

The painted board marked finish of the ceiling creates an appearance of hard concrete inside the Theatre. It has been classified as one of the protected features of the building. From the point of view of the renovation project, it posed a challenge. The old ducts between the ceiling and the vault had to be dismantled and replaced with new ducts without damaging the board marked finish.